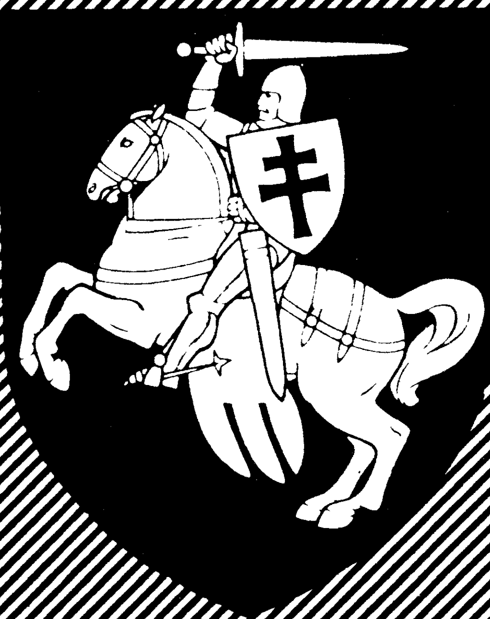

ВЫБАР

ГАЗЕТА ДЭМАКРАТЫЧНЫХ ПЛЫНЯЎ ПРЫДЗВІНСКА- ПРЫДНЯПРОЎСКАГА КРАЮ

№ 5 (33), сакавік 1993 г. Цана 3 рублі

ЧЫТАЙЦЕ Ў НУМАРЫ:

Можа, быў ты шляхціцам?

✦

Вяртанне да зямлі былой калгаснай

✦

Хто намі кіруе? І як?

✦

Мастацкія фільмы рэшты тэлетыдня

Утаймаванне «свавольнікаў»

Штодня ўсё мацней зацягваецца пятля на ударлявай шыі айчынных газетаў ды часопісаў. Усё цяжэй дыхаць колісь дазволенай галоснасці...

На пачатку большасць вядучых выданняў добраахвотна-прымусова загналі пад крыло Саўміна. Потым, выкарыстоўваючы метады, якім навучылі ў вышэйшых партыйных школах, распачалі ўціхамірваць «свавольнікаў».

І вось ужо галоўны рэдактар «Народнай...» Язэп Сярэдзіч цяжка выдыхнуў «Не магу маўчаць!». Можна толькі ўявіць, як дапяклі галоўнага адной з найпапулярнейшых газетаў, калі ён вымушаны з яе старонак вось так звяртацца да грамадскасці.

А што робім мы, журналісты іншых выданняў? Ды проста назіраем са сваіх кабінетаў, як калектыў «НГ» адстойвае сваё (і нейкім чынам і нашае) права вольна думаць ды пісаць.

На што спадзяемся? Што чарга не дойдзе да нас?

Ілюзія! Калі не навучымся змагацца супольна, усім сваім журналісцкім цэхам, то перакрыюць «кісларод» кожнаму па адным. Якім чынам? Калі не дзікунскімі цэнамі на паперу і друкарскія паслугі, дык неймавернымі падаткамі-зашморгамі. Калі не высяленнем з рэдакцыйных памяшканняў, то судовымі іскамі незадаволеных праўдаю «бывшевиков».

Гісторыя нагадвае нам, што тыя, хто пасля кастрычніцкіх падзей 17-га моўчкі сцярпелі разгон бальшавікамі апазіцыйнай прэсы, праз дваццаць гадкоў трапілі ў цёмныя сутарэнні НКУСа. Масавыя забойствы і лагеры—вынік маўчання, духоўнага прымірэння з дэспатызмам.

Сваім маўчаннем мы, працаўнікі сродкаў масавае інфармацыі, можам дапамагчы вяртанню на старонкі перыёдыкі, ў эфір «старога добрага» партыйна-савецкага стылю. Нязгодных зноў прымусяць пісаць «у стол» ці выпускаць самвыдат.

Падзеі апошніх тыдняў ясна паказваюць, што камусьці карціць зноў паставіць журналістаў у колішнюю вельмі мілую ягонаму воку позу пытальніка. Бо так лягчэй кіраваць намі ды весці ў «светлую будучыню».

Аднак не варта забывацца й на такую вядомую ісціну: тых, хто пачаў падымацца з каленяў, на іх ужо не паставіць.

РЭДАКЦЫЯ.

НА СВАЕЙ ЗЯМЛІ

Тэрмінова ў нумар

Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧУ Членам Прэзідыума Вярхоўнага Савета

Паважаны Старшыня, члены Прэзідыума!

Апошнім часам нам сталі вядомыя факты, якія сведчаць аб сур'ёзных злоўжываннях пры выкарыстанні дзяржаўных валютных сродкаў.

У прыватнасці, Кантрольная палата нядаўна разглядзела справу аб незаконным выкарыстанні Міністэрствам аховы здароўя і камерцыйнымі структурамі 3 млн. долараў, адпушчаных на закуп найбольш неабходных лекаў і медыцынскага абсталявання. У выніку праверкі высветлілася, што сумнеўныя здзелкі ажыццяўляліся з санкцыі Старшыні Савета Міністраў Вячаслава Кебіча і пры непасрэдным удзеле ягонай жонкі Алены Кебіч, якая прадстаўляла інтарэсы сваёй камерцыйнай фірмы.

Аднак многія акалічнасці засталіся нявысветленымі, бо Кантрольная палата ў межах сваіх функцый разглядала пераважна фінансавы бок гэтай справы, але не закранала іншыя істотныя пытанні. Даць адказ на іх можа і павінна парламенцкае расследаванне. Таму мы настойваем на неадкладным стварэнні Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Часовай дэпутацкай камісіі, якая б усебакова вывучыла гэтую справу, а таксама грунтоўна праверыла, як наогул выкарыстоўваюцца дзяржаўныя валютныя сродкі, і падрыхтавала гэтае пытанне да разгляду на нечарговай 11-й сесіі Вярхоўнага Савета.

25 лютага 1993 г.

Народныя дэпутаты Рэспублікі Беларусь
С. Навумчык, А. Волкаў, І. Германчук, Ю. Беленькі, С. Антончык, В. Голубеў, В. Алампіеў, Я. Цумараў.

На ўік-эндзе пра хэпі-энд у нацыянальных адносінах

Апошні ўік-энд лютага прайшоў у Віцебску пад знакам міжнароднага форума «Нацыі, межы, лёсы». У ім апроч прадстаўнікоў рада дзяржаўных міністэрстваў і камітэтаў пры Савеце міністраў, навуковых, грамадскіх і турыстычных арганізацый Беларусі, удзельнічалі дыпламаты, вучоныя з усіх сумежных краін ды Малдовы. Абмеркаваны праблемы палітычнага і нацыянальнага жыцця, працэсаў міграцыі насельніцтва ў нашай і іншых дзяржавах, развіцця турызму ў Рэспубліцы Беларусь.

Н. КІЛДЗІНГ.

Гародня ўшанавала. Чарга за Віцебскам

Напрыканцы студзеня адбылася ўрачыстасць з нагоды 130-х угодак паўстання 1863 года і 155-годдзя з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага. На ёй прыняты зварот да ўладаў з прапановамі па ўшанаванню памяці змагароў за волю. 24 студзеня ў Фарным касцёле адбылася імша ў гонар памяці паўстанцаў, якую замовілі дэмакратычныя арганізацыі горада.

У Віцебску імша з тае ж нагоды адбудзецца ў сакавіку ў касцёле св. Варвары.

Ю. ТУТЭЙШЫ.

Не верыцца

Не стала «компаса»

З паліцаў ды вітрынаў віцебскіх кнігарняў зніклі і не вяртаюцца назад працы Леніна й іншых ленінцаў і прадаўжальнікаў іхнай «вялікай» справы.

З гэтай нагоды ўзнікае адно галоўнае пытанне: па чым жа зараз звяраць наш шлях да «светлае будучыні». Як бы не заблудзіцца...

Б. ВАНДРОЎНІК.

У мясцовых філіях

ЗА МІР МІЖ БЕЛАРУСАМІ

Утворана Берасцейская гарадская праваахоўная арганізацыя, якая грунтуе сваю дзейнасць на ліберальных ідэях. Ейная мэта—зацвярджэнне талерантнасці і верацярпімасці ў стасунках між людзьмі, між уладаю, дзяржапаратам, з аднаго боку, і грамадзянамі—з другога.

Кантактныя тэлефоны праваахоўнай арганізацыі: **5-40-28, 41-32-46, 43-37-17.**

М. КАЛІНОЎСКІ.

НЕ БУДЗЬМА АБЫЯКАВЫМІ

Праўленне Магілёўскай гарадской філіі БНФ прыняло заяву, у якой гаворыцца пра адну з найбольш вострых праблемаў—сённяшняе становішча былых вязняў камуністычнага рэжыму.

Паўсядзённы клопат, дапамога і ўвага з боку мясцовай улады, дабрачынных арганізацый і ўстаноў да лёсу рэпрэсіраваных павінна, на думку складальнікаў дакумента, забяспечыць дзяржава.

У заяве выкладзены патрабаванні да народных дэпутатаў, прадстаўнікоў выканаўчай улады неадкладна разгледзець становішча былых ахвяраў незаконных рэпрэсій і аказаць ім усю неабходную дапамогу.

Ю. С.

МЕСЦА СУСТРЭЧЫ ЗМЯНІЦЬ НЕЛЬГА

У слушнасці гэтай фразы з вядомага тэлесерыяла нядаўна пераканаліся сябры клубаў «За дэмакратычныя выбары» й «Узгор'е». Месца іхных паседжанняў засталося ранейшым—гарадскі цэнтр культуры, а вось час памяняўся. Узгорцы сустракаюцца цяпер зноў па аўторках а 19 гадзіне, а сябры клуба «За дэмакратычныя выбары» і БНФ—па серадах у 18 гадзін 30 хвілін.

Назіральнік.

Туга па цікавай кніжцы

Якія беларускамоўныя кнігі папулярныя ў Віцебску?

Апошнім часам найбольшым попытам (хуткі распродаж дашчэнту) карысталіся двухтомны «Руска-беларускі слоўнік», зборнік твораў пасляваеннай эміграцыі «Туга па радзіме« і «Прыгоды Піркса» Ст. Лема.

Ю. Т.

«ПАЦІКАВІЦЦА СВАІМ РАДАВОДАМ»

Беларушчына пачынае набываць самыя разнастайныя формы. Прычым яна, што вельмі цешыць, становіцца ня толькі палітычнай пазіцыяй, але і проста ладам жыцьця. Дзякаваць Богу, беларусы перастаюць крычаць пра тое, як і хто іх крыўдзіў, а нарэшце бяруцца за нейкія канкрэтныя справы.

Мой суразмоўца—сябра Найвышэйшай Рады Згуртаваньня беларускай шляхты (ЗБШ) Уладзіслаў ВЯРОЎКІН-ШЛЮТ.

—Уладзіслаў, чыя гэта была ідэя!

—Сама ідэя аб'яднаньня беларускай шляхты зьявілася яшчэ ў пачатку 70-х гадоў. Але час тады не спрыяў яе ўвасабленьню. Гуртавацца пачалі недзе ў годзе 89-м. Але ўсё адно гэта было на аматарскіх пачатках. Толькі ў 91-м годзе ўсё стала на больш грунтоўную аснову. Рэгістраваць арганізацыю мы, праўда, спачатку і ня думалі. Толькі зь вясны 92-га году пачала весьціся работа й па рэгістрацыі, і па правядзеньні Устаноўчага Сойму.

—Якія мэты ставіць перад сабой ЗБШ!

—У першую чаргу—арганізаваць беларускую шляхту, вывучаць слаўныя старонкі нашай гісторыі. У нас ёсьць і праваслаўныя, і каталікі, і мусульмане—розьніцы няма.

—А якая структура кіраўніцтва!

—Вышэйшы ворган у нас—Сойм, які зьбіраецца раз на 3 гады. Паміж Соймамі кіруе Найвышэйшая Рада з 12 чалавек, зь якіх адзін жыве ў Англіі, адзін на Украіне, а астатнія—на Беларусі. Ганаровы старшыня—граф Андрэй-Станіслаў Цеханавецкі. Старшынём зьяўляецца Анатоль Грыцкевіч, доктар гістарычных навук, прафэсар, загадчык кафедры гісторыі ў Менскім інстытуце культуры. Кіраўніцтва ў нас беспартыйнае. Грыцкевіч, напрыклад, выйшаў з БСДГ яшчэ да Устаноўчага Сойму.

—А як вырашаюцца спрэчныя пытаньні на Сойме—славутым «лібэрум вэта»!

—Не, простай большасцю галасоў.

—Уладзіслаў, вось у кнізе І. Юхо «Крыніцы беларуска-літоўскага права» я прачытаў, што калі яўрэй пераходзіў у каталіцтва, то яму аўтаматычна надавалася годнасць шляхціца...

—Такія выпадкі былі вельмі рэдкія. Надаць шляхэцтва яшчэ мог ці кароль, ці гэтман на полі бою. Потым гэта зацьвярджалася Сэймам.

У прынцыпе, шляхта рабіла ўсю вайсковую гісторыю Беларусі. Па Статуту, напрыклад, сяляне не павінныя былі падымацца на вайну. А гнаць ворага ўжо мусілі ўсе. Таму вельмі шмат было шляхты ў наяздных, памежных землях.

—Мяне, як аршанца па паходжанні, вельмі цікавіць аршанская шляхта...

—На Аршаншчыне шляхты было нямала. Але збольшага гэта была бедная шляхта. Былі й выбітныя роды магнатэрыі—Жабы, Саковічы, Адзінцэвічы, Слушкі (з гэтага роду й славуты друкар і асьветнік Васіль Цяпінскі). Але, паўтаруся, аршанская шляхта—збольшага незаможная, сама на сябе працавала: і ваявала, і арала.

—А так званы «Аршанскі гэрбоўнік»!

—Пасьля захопу нашых земляў Расеяй атрымалася, што ў нас шмат вышэйшага стану (саслоўя—**аўт.**). Гэта было ненармальным становішчам для Расеі. Тады былі ўведзены абмежаваньні: трэба было даказаць сваё паходжаньне. Даходзіла ў некаторых выпадках да патрабаваньня арыгіналаў жалаваных граматаў ад каралёў і князёў. Часта не прымаліся дакумэнты ў польскай мове. Расейскае чыноўніцтва імкнулася паменьшыць у нас колькасць шляхецкага стану.

Расейцы патрабавалі прадастаўляць радаводы. Гэтым займаліся мяйсцовыя маршалкі. Так паўставалі новыя гэрбоўнікі. Адзін зь іх быў выдадзены Зьміцерам Іванавічам Даўгялам у пачатку нашага стагодзьдзя пад назовам «Аршанскі гэрбоўнік».

—Скажы, калі ласка, калі чалавек вырашыць высьвятліць сваё паходжаньне, як яму быць!

—Мяйсцовае насельніцтва асабліва не зважала на расейскія зацьвярджаньні. У некаторых вёсках, засьценках старыя бабулі й дзядкі яшчэ й дагэтуль памятаюць паходжаньне. Адно што дакумэнтаў няма.

Мы самі дапамагаем людзям са шляхэцкімі прозьвішчамі, падказваем дзе, што, як шукаць. Калі чалавек мае ўскосныя сьведчаньні, калі нават ня мае нічога, ён можа стаць у нашыя шэрагі. Дзеля гэтага ёсьць некалькі відаў сяброўства:

1) сябра-прыхільнік—любы чалавек, які цікавіцца радаводнымі справамі;

2) сябра-прэтэндэнт—гэта нашчадак шляхты ці магнатаў, які не мае сваіх дакумэнтаў на момант уступленьня;

3) рэчаісны сябра. Ім можа быць чалавек, які мае доказы свайго шляхэцкага паходжаньня;

4) ганаровы сябра—гэта разнавіднасьць рэчаіснага сябра, ступень ушанаваньня асобаў, якія аказалі значныя паслугі ЗБШ.

Зазначу, што шляхэцтва перадаецца па мечы, г. зн. па бацьку. Але паводле Статута ВКЛ, на якім грунтуемся й мы, калі маці была сялянкай, выйшаўшы замуж за шляхціца, яна станавілася шляхцянкай. Нават калі яна выходзіла другі раз замуж за селяніна, то й яна, і дзеці ад першага шлюбу заставаліся шляхтай.

—Як можна зьвязацца са Згуртаваньнем!

—На Віцебшчыне нашым прадстаўніком зьяўляецца сябра Найвышэйшай Рады Аляксандр Буевіч (210009, Віцебск, вул. Лазо, д. 3, корп. 4, кв. 51, тэл. 4-58-07). Можна зьвязацца й з Галоўным Сакратаром ЗБШ: Леанід Акаловіч, 220116, Менск-116, а/с 59. На жаль, у нас пакуль што няма памяшканьня. Але, відаць, з гэтага году кожную апошнюю пятніцу месяца а 18-й гадзіне ў каміннай зале Дома літаратараў будзе праходзіць сход сябраў ЗБШ.

—Ці плануе Згуртаваньне нейкі выхад на рэспубліку!

—Для сваіх дзетак мы ладзім Калядкі, для старэйшых лекцыі чытаем. Зьбіраемся друкаваць часапіс «Годнасьць», дзе будуць друкавацца матар'ялы па гэнэалёгіі, гэральдыцы, гісторыі нейкіх родаў. Мы кіруемся не на вядомыя роды, а на, скажам так, сярэднія. Канешне, мець надзеі на шырокую даступнасьць часапіса ня варта, бо ён будзе на датацыі. Шляхта не вызначаецца зараз асаблівым багацьцем.

—Уладзіслаў, некалькі словаў пра графа Аляксандра Прушынскага, які прагрымеў па ўсіх газэтных старонках.

—Прушынскія—цікавы род. Аляксандр Прушынскі (Алесь Гарун)—іншы Прушынскі—паводле энцыкляпэдычных зьвестак рабочы, але на самай справе ён шляхціц. Гарун прымаў удзел у працы Беларускай Вайсковай камісіі па стварэньню нацыянальнага войска БНР. Ён не ўяўляў сябе без Беларусі.

А тут мы бачым іншую крайнасьць—чалавека, які марыць аб Вялікай Польшчы да Вязьмы, што выглядае вельмі дзіўным: нашыя палякі заўсёды вызначаліся мяйсцовым патрыятызмам і адлучалі сябе ад Кароны Польскай: Міцкевіч, які пісаў: «Літва, мая Айчына!», Людвік Кандратовіч, які пісаў вершы й па-беларуску, абраў сабе псэўдонімам назоў родавага гэрбу «Сыракомля» й стаў вядомым паэтам Уладзіславам Сыракомлем.

Мы не цікавімся нацыянальнасьцю, нацыянальным паходжаньнем, а толькі адданасьцю Беларусі, патрыятызмам.

—У вашай арганізацыі усе гавораць па-беларуску!

—Пераважная большасць. Мы прымусова не навучаем мове, але пануе беларускі дух. У нас і татары размаўляюць па-беларуску (дарэчы, у нашым кіраўніцтве 2 прадстаўнікі татарскай шляхты).

—Што б ты мог пажадаць чытачам!

—Пацікавіцца сваім радаводам. Яшчэ паганскі звычай—ведаць сваіх продкаў да 5-га калена. Нават, калі яны не шляхціцы... Гісторыя складаецца не толькі з падзей, а і зь людзей. Можа гэтыя падзеі рабілі вашыя продкі...

—Дзякуй вялікі!

Размову вёў
Зьміцер ДЗЯДЗЕНКА.

Хто намі кіруе

Аблічча кіраўніка праз прызму дзвюх публікацый

•

«Выкарыстаў службовае становішча не ў інтарэсах дзяржавы і яшчэ адзін намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкама А. Г. Каралёў (аб першым намесніку старшыні аблвыканкама П. Драздове мы пісалі раней—**рэд.**), які без ліцэнзіі дазволіў ажыццявіць пастаўку дызпаліва ў г. Рыгу на 150 мільёнаў рублёў. І толькі пад вялікім націскам грамадскасці Віцебскі абласны суд разглядзеў гэту справу і аштрафаваў Каралёва... аж на 7 тысяч рублёў. Там 150 мільёнаў, а тут 7 тысяч!..»

З выступлення Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. С. Шушкевіча на нарадзе па пытаннях законнасці і правапарадку ў Рэспубліцы Беларусь («Народная газета» ад 16 лютага 1993 г., № 33).

•

Здароўе чалавека вышэй за ўсё!

Архівы Чырвонага Крыжа хаваюць шмат цікавых дакумэнтаў. Аднак некаторыя зьвесткі пра дзейнасьць гэтай дабрачыннай арганізацыі перастаюць быць таямніцаю. У гэтым сэнсе выклікае цікавасьць выпадак, што здарыўся з простым беларускім студэнтам Аляксандрам Каралёвым.

Студэнты Наваполацкага політэхнічнага інстытута Каралёў і Голубеў паехалі ў Польшчу і трапілі там у аварыю. За лячэньне ў шпіталі палякі выставілі рахунак—35 мільёнаў злотых. Тут і выйшаў на арэну Чырвоны Крыж, а дакладней, яго Наваполацкі камітэт. Палякам быў прапанаваны бартэр: у якасьці платы за лячэньне мы вам прывязём 14 тэлевізараў. Сказана—зроблена, прайшоўшы ўсе бюракратычныя рагаткі, старшыня Наваполацкага Чырвонага Крыжа Зінаіда Фіалка разам з двума шафёрамі павезла тэлевізары ў Высокі-Мазавецкі, дзе знаходзілася бальніца. Можна было б толькі вітаць ініцыятыву Чырвонага Крыжа, калі б ня шэраг нюансаў. Нягледзячы на тое, што Голубеў і Каралёў атрымалі прыкладна аднолькавыя пашкоджаньні, лячыцца ў Польшчы застаўся толькі апошні, а ягонага сябра тэрмінова этапавалі на радзіму. Зьвяртаючыся ў розныя інстанцыі, Чырвоны Крыж ніяк ня мог вызначыцца ў такой, на першы погляд, непрынцыповай рэчы: 14 тэлевізараў (набытых, дарэчы, на сродкі Наваполацкага аб'яднаньня «Полимир»)—гэта падарунак ці плата за лячэньне? Падарунак у якасьці платы—гэта нешта новае. І тут ужо ўзьнікае рэзоннае пытаньне: чаму прадпрыемства павінна аплочваць лячэньне студэнта, які езьдзіў у Польшчу зусім не зь місіянэрскімі мэтамі. А тлумачыцца ўсё даволі проста. Аляксандр Каралёў—сын Альберта Каралёва, намесьніка старшыні Віцебскага аблвыканкаму, былога першага сакратара Наваполацкага гаркаму КПБ.

Алесь АСТАХОЎСКІ.

(Газета «Свабода», № 1—2, люты 1993 г.).

АД РЭДАКЦЫІ:

Наколькі нам вядома, Альберт Гаўрылавіч працягвае выконваць абавязкі намесніка старшыні аблвыканкама. Відавочна, ён мяркуе, што яго ўзровень маральнасці і сумленнасці—гэта не перашкода для таго, каб займаць такую кіраўнічую пасаду.

ЗЫЧУ ПОСЬПЕХАЎ!

Усяго толькі год працуе гэнэральным дырэктарам ВА «Даламіт» У. Грыгор'еў, былы першы сакратар Віцебскага абкама КПБ. Раней гэта было квітнеючае прадпрыемства (колькі сцягоў, прэмій, першых мейсцаў атрымлівалі!). Але час спачываньня на лаўрах прайшоў. Толькі кіраўніцтва аб'яднаньня гэтага не зразумела. Нягледзячы на шматмільярдныя субсідыі дзяржавы, у лютым рабочым ня выдалі аванс, запазычанасць за электрычнасьць склала некалькі сот мільёнаў рублёў. Нават на чатырохдзённы працоўны тыдзень перайшлі. А што далей будзе, невядома, грошай жа няма.

Скажаце, нічога дзіўнага, шмат якія прадпрыемствы так працуюць, а то нават і спыняюцца. Ды не, нельга параўнаць звычайнага дырэктара завода зь першым сакратаром абкама КПБ, які нават меціў на пасаду першага ў КПБ. Мажліва, і зь дзяржавай было б тое самае, што і з «Даламітам», бо каму ж невядома, што не Савет Міністраў кіраваў, а КПБ, партыя дзяржаўнай намэнклятуры.

Хацелася б пажадаць такіх жа посьпехаў таварышу Грыгор'еву і ў кіраваньні аднаўленай абласной структурай КПБ.

Васіль ІГНАЦЕНКА.

Як стала вядома рэдакцыі, аб'яднанне «Даламіт» нядаўна атрымала крэдыт ад дзяржавы ў 600 млн. руб. Гэта ўжо чацвёрты крэдыт за апошнія паўтара гады.

Чырвань, сівізна, упартасць... Камуністы ўсё яшчэ спадзяюцца. Надзея памірае апошняй...

ГАСПАДАРЫ ЗЯМЛІ

Скажаце, не можа таго быць? Ды не, якраз можа. Есць.

Неяк, сабраўшыся з часам, вырашыў я наведацца да фермера Уладзіміра Іванавіча Кудзевіча. І вось, распытаўшы шлях у людзей, накіраваўся на хутар. Пад'язджаючы да яго, адразу заўважыў вялікія перамены. Зроблена меліярацыя, выкапаны сажалкі, будуецца сховішча для гародніны, закладзены падмурак пад хлеў.

Побач з домам сельгастэхніка, трактар, ля ганка —«Ніва».

Запрасілі ў дом. Усё вольнае месца занята скрынямі, кошыкамі з таматамі, перцам. Адразу відаць, ураджай сабралі добры. І хоць была яшчэ палова восьмай, гаспадары спяшаліся сына ў школу адвезці, ды й гаспадаркай трэба займацца. Тут на «дзядзю» спадзявацца не будзеш, ніхто за цябе ні палеткі не дагледзіць, ні жывёлу не накорміць. А трэба ж і будаўніцтвам займацца, бо гаспадар тут кемлівы, разварнуўся шырока. Ды ці мала якіх клопатаў у фермера! І збыт ураджаю, набыццё паліва, запчастак. А чаго каштуе хаджэнне за нейкай даведкай па кабінетах нашых бюракратаў? Добра яшчэ, што маці гаспадыні ды старэйшая дачка дапамагаюць.

З размовы з гаспадыняй я даведаўся, што гаспадарка ў іх больш-менш наладжаная, усё ж такі чацвёрты год працуюць, акрэслены мэты, напрамак гаспадаркі. Адзінае, што незадавальняе, невысокія закупачныя цэны на мяса, бо за жывёлай столькі працы (цэлы год!), а аддачы —мізэр. Значна выгадней расціць збожжа: пасеяў, восенню зжаў-абмалаціў, дзяржаве здаў, грошы атрымаў. А ўвогуле гаспадары поўныя натхнення. Праўда, маці перажывае: «Як жа ім цяжка! І не даспаць трэба, і не ў час пад'есці. А яны як апантаныя, толькі пасміхаюцца ды працуюць з ранку і да цёмнай ночы. І нават з песнямі».

Чакаў мяне там і сюрпрыз. У фермера Кудзевіча з'явіліся суседзі. Яшчэ адна сям'я рызыкнула, вырашыла заняцца фермерскай справай. Фермеру Колю Паповічу ўсяго толькі 18 год, яму б з дзяўчатамі да раніцы мілавацца, але вось адважыўся ўзваліць на сябе такую ношу, узяць 15 га зямлі, працаваць на ёй.

Размова спачатку йшла з маці, бо Коля з бацькам паехалі за саломай. Валянціна Міхайлаўна працавала раней у аграпраме, у аддзеле перадавога вопыту. Як сама смяялася, праца была так сабе, нейкія паперкі пісала, падшывала, а для чаго— невядома.

Часта звярталіся за дапамогай пачынаючыя фермеры. І калі Валянціна Міхайлаўна аднаму-другому дапамагла, нешта падказала, то і да яе сталі болей звяртацца, давялося нават спецыяльны ўлік весці, з прозвішчамі, адрасамі, патрэбамі. Так і з Кудзевічамі пазнаёмілася. І вельмі ж часта адольвалі думкі пра сваю, асабістую гаспадарку. Нават свякроў, якой ужо 92 гады, і тая была не супраць. Калі ўжо летам яе прывязлі на хутар (праўда, па сутнасці хутара яшчэ няма, толькі вагончык, у якім пакуль што жывуць,—гаспадары іх першы год), то ёй вельмі спадабалася, памаладзела душой бабуля: «І мы вось так раней жылі пры цары, добрае жыццё было, вясёлае, заможнае».

Рашылі Паповічы. Узялі крэдыты, набылі тэхніку, прылады. Цяжкасці былі з насеннем, але ўсё ж справіліся, засеяліся. На спробу пасеялі больш 10 відаў гародніны, каб высветліць, што лепш будзе расці. Атрымалі добры ўраджай цыбулі, часнаку, перцаў, бульбы. Добры пачатак, толькі зноў баліць галава: Колю, гаспадару, прыйшоў час ісці ў войска. Праўда, абяцаюць адтэрміноўку да вясны, аднак ці вырашыць гэта пытанне?

Затарахцеў трактар, прыехаў Коля з бацькам, зайшлі ў вагончык, пазнаёміліся, пагаманілі аб жыцці-быцці. Коля спачатку саромеўся трохі, а потым і жартаваць пачаў.

А маці казала, што вельмі дрэнна асвятляюць жыццё фермераў, а часта нават і хлусяць. Вось, напрыклад, глядзела неяк па тэлебачанню: бабкі сядзяць на завалінцы.

—Як жа, яны там мільёнаў нахапалі, а цяпер раскашуюць!..

Сапраўды, «раскоша» вялікая. Пакінуць гарадскую кватэру, добрую працу, уладкаванае бестурботнае жыццё. Змяніць на вагончык, свежае паветра, рэчку і працу да сёмага поту. Пакінуць дзеля свята працы на душы, калі хоць і цямнее на дварэ, хоць вельмі стаміўся за дзень, але ніяк не адарвацца. Здаецца, ну яшчэ трошкі, яшчэ. А потым не заснуць, бо задаволены сваёй працай, зробленым, плануеш, марыш аб заўтрашнім дні. Дзеля таго, каб не разгінаючы спіны, увесь дзень збіраць у адзін кошык бульбу, у другі —камяні, каб ачысціць палеткі ад падмуркаў хутароў, знішчаных пад час калектывізацыі. Распавядаючы пра гэта, Валянціна Міхайлаўна нават заплакала трошкі, бо відаць, вельмі цяжка было, але гэта слёзы шчасця, бо праца гэта—на сябе, сваіх дзяцей.

Так, «раскашуе» Коля на уласным МТЗ-80 на сваіх палетках то з плугамі, то з сеялкай. З ранку і да вечара. А мог бы на «Мерседесе», каб заняўся камерцыяй, як робяць многія. І бабкі б вочы не калолі «нахапанымі мільёнамі».

Сапраўды, чаму дрэнна пішуць і гавораць пра фермерскі рух? Каму выгадна казаць, што людзі не жадаюць браць зямлю? Чаму ніхто не кажа пра невялікія яшчэ, але поспехі першых фермераў?

А між тым, распавядаць ёсць пра што. Уладзімір Іванавіч, напрыклад, толькі за зерне атрымаў некалькі сот тысяч рублёў прыбытку, а Коля адной цыбулі прадаў на некалькі дзесяткаў тысяч рублёў.

Але ж гэта толькі пачатак! А колькі можна палічыць калгасаў, якія маючы тэхніку, прылады, насенне, атрымалі б за лета нейкі прыбытак? Як мне вядома, больш на датацыі спадзяюцца, чым на прыбытак. А крычаць іх старшыні больш за ўсіх. Думаеце, за калгасны лад хвалююцца? Ды не, за цёплае мейсца, за пасаду, уладу, уласнасць. А між тым ні калгасы, ні саўгасы ніхто і не чапае.

Прыйдзе час, акрэпнуць фермеры, усталююцца, не будзе і патрэбы ў калгасах, самі разваляцца, бо датацый не будзе.

...Гаспадары збіраліся араць ржышча, і мне прыйшоў час ад'язджаць. Пачаў накрапваць дождж. Кажуць, па прыкметах, у дождж араць—на ўраджай.

Дай ім Бог добры ўраджай!

В. ІГНАЦЕНКА,
сябра БСДГ.

Рэпліка

Ці патрэбна «шапка»?

Супрацоўнікаў і наведвальнікаў Віцебскага гарвыканкама сустракаюць ля ўваходу ў яго будынак шыльды, на якіх выява старога герба БССР. Паколькі афіцыйныя ўлады Віцебска не спяшаюцца замест іх устанавіць новыя, з сучасным гербам Беларусі—«Пагоняй», чаго ж можна чакаць ад ніжэйстаячых уладаў, прадпрыемстваў і арганізацый? Ці кіраўніцтва Віцебска пакутуе ад настальгіі па БССР, ці спадзяецца, што ўсё вернецца на «кругі своя» і мы зноў зажывём у «савецкай сацыялістычнай»? На маю думку, дарэмныя надзеі.

А можа, тут звычайная, празаічная прычына—у гарвыканкама не хапае сродкаў на ўстаноўку новай шыльды? У такім выпадку яму трэба звярнуцца па дапамогу да віцяблянаў праз свой друкаваны орган— газету «Віцьбічы». І «Выбар» таксама змясціў бы гэты заклік аб дапамозе.

Думаю, што гараджане адгукнуцца і дапамогуць, хто колькі зможа. Ва ўсякім разе, напэўна, прадстаўнікі дэмакратычных партый і рухаў—БНФ, БСДГ і іншых —пусцілі б «шапку па кругу». І назбіралі б неабходную суму. Не пашкадавалі б часу і сіл дзеля таго, каб «Пагоня» ўпрыгожвала ўваход у будынак гарвыканкама.

А. ЯСНЫ.

Ад рэдакцыі. У сувязі з імклівым ростам інфляцыі ўстаноўка новых шыльдаў для падаткаплацельшчыкаў ужо ў бліжэйшым будучым абыдзецца значна даражэй, чым сёння ці ўчора.

Калі ты будзеш маладой, заможнай, вёска!

Агляд прэсы

Голас эміграцыі

Пошта прынесла яшчэ адзін сёлетні нумар (на гэты раз— другі) лонданскага беларускамоўнага «Голаса Часу».

Рэлігійная тэматыка, як і заўсёды, займае адно з галоўных мейсцаў на старонках гэтага царкоўна-грамадскага часопіса. «Пазнаць Бога праз любоў» заклікае А. Асіповіч у аднайменным матэрыяле. «Голас Часу» працягвае друкаваць гістарычныя разважанні Ю. Свяржынскага «Язафат Кунцэвіч і яго памагатыя». Ю. Весялкоўскі піша пра імператара Канстанціна Вялікага, які першым з уладароў Візантыі прыняў хрысціянства.

Весялкоўскі таксама вяртаецца да тэмы сталінскіх рэпрэсіяў у заканчэнні сваіх гістарычных нататак «За плотам Катыньскага лесу». Пра падзеі Другой сусветнай успамінае Ул. Паддубны («Там, дзе хадзіла сьмерць...»).

А. Баханчык аналізуе ў артыкуле «Як улады суверэннай Беларусі адзначылі гадавіны дзьвюх гістарычных падзей» —Слуцкага збройнага чыну і выгнання напалеонаўскіх войскаў з нашага краю.

Выданне ўдзяляе многа ўвагі міналагодняму з'езду—сустрэчы беларусаў блізкага замежжа.

«Голас Часу» змяшчае шэраг іншых артыкулаў, некалькі паэтычных твораў, паведамленняў, перадрукаў з беларускіх сродкаў інфармацыі.

Ю. С.

Навіны Беласточчыны

Прыемная навіна для землякоў

Беларускі пісьменнік і грамадскі дзеяч, ураджэнец Беласточчыны Сакрат Яновіч атрымаў адзнаку Фонда Полькуль за дзейнасць дзеля польска беларускага збліжэння.

Нашы ў Беластоку

20—21 лютага ў Беластоку адбыўся традыцыйны фестываль «Беларуская песня-93», у якім удзельнічалі калектывы і выканаўцы з розных мясцінаў Польшчы. Беларусь прадставіў фальклорны ансамбль «Вытокі» з Віцебскага абласнога навукова-метадычнага цэнтра народнай творчасці.

Ю. С.

Кіно і Віцебск

95 гадоў назад, у лютым 1898-га, у Віцебску ў памяшканні колішняга яхт-клуба адбыўся першы сеанс кінематографа.

Першы ж кінатэатр з'явіўся сем гадоў пазней. Ён захаваўся дагэтуль і вядомы віцяблянам пад назвай «Спартак» (тады «Рэкорд»). З 1910 г. наступае сапраўдны кінабум—узнікаюць прыватныя «Кіна-Арс», «Ілюзіён», «Зніч», «Адэон», «Мастацкі».

Нягледзячы на вядомы лозунг аб тым, што кіно—найважнейшы для нас від мастацтва, у 40-м годзе ў абласным цэнтры існуюць толькі тры кінатэатры. Праўда, працуюць яшчэ каля 30 кінаўстановак.

Пасля Другой сусветнай вайны, нарэшце, колькасць кінатэатраў перавысіла дакастрычніцкі ўзровень. У апошнія гады з'яўляюцца залы і салоны відэа, незалежны клуб кінааматараў «Дыялог», ствараюцца кінафільмы мясцовай кампаніі...

К. СТУСЬ.

Тэатр пачынаецца з... касы

Рынак змушае «круціцца» ўстановы культуры. У гэтым добра пераканаліся аматары творчасці коласаўцаў. Адна за адной ставяцца прэм'еры, абнаўляецца асабовы склад калектыву, па-сучаснаму вядзецца рэкламная кампанія...

Але вось нядаўна з'явілася яшчэ адна навінка ў рабоце Белдзярждрамтэатра. Гэтым разам зручней для публікі стала працаваць тэатральная каса. Білеты можна набываць з 15 гадзін аж да 10-ці вечара...

Назіральнік.

Прыгажосць уратуе свет

Хвіліна шчасця.
Фота А. Мемуса.

Трамвайныя анекдоты

Начальнік строга пытаецца ў служачага:
—Ты чаму спазніўся на працу?
—На трамвай напаў кантралёр.

* * *

Кантралёр патрабуе ў мужчыны прад'явіць білецік. Той, усміхаючыся, адказвае:
—Пяць хвілін таму ваш лепшы кантралёр сказаў мне, што сёння прабіваць білет не абавязкова.
—Які гэта яшчэ «наш лепшы кантралёр»? Сёння на маршруце я адна!
—Маё сумленне.

* * *

Кантралёр жвава правярае білеты. Даходзіць чарга і да поўнай жанчыны з вялікай сумкай. Тая павольна палезла ў левую кішэню.
—Дзесь-ці ёсць...
Потым жанчына праверыла правую кішэню.
—Дзесь-ці ёсць...
Праз хвіліну, капаючыся ўжо ў сумцы, жанчына працягвала:
—Дзесь-ці ёсць...
Кантралёр, нервова перабіраючы нагамі, не вытрымаў:
—А вы можаце хутчэй?
—Дзесьці ёсць, дзесьці ёсць, дзесьці ёсць,—затараторыла безбілетніца.

Запісаў Анатоль КАРЧЭЎСКІ

Наступны нумар газеты выйдзе 10 сакавіка 1993 г.

Выбар

Заснавальнік

Віцебскі гарадскі клуб выбаршчыкаў «За дэмакратычныя выбары»

●

Галоўны рэдактар Барыс ХАМАЙДА

●

Мастак **Р. Клікушын.**
Фотаздымкі **М. Міхайлава.**
Адрас рэдакцыі: 210601, м. Віцебск, вул. Гогаля, 17.
Тэл. 37-35-06, 37-28-44.

Не толькі цытаты

«Паведамленне УЦВК аб замаху на Старшыню СНК У. І. Леніна

Некалькі гадзін таму назад здзейснены зладзейскі замах на тав. Леніна... Пры выхадзе з мітынгу тав. Ленін быў паранены. Затрыманы некалькі чалавек. Іх асобы высвятляюцца. На замахі, накіраваныя супраць яго правадыроў, рабочы клас адкажа... бязлітасным масавым тэрорам супраць усіх ворагаў Рэвалюцыі...

Старшыня Усерасійскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Я. СВЯРДЛОЎ».

Ад рэдакцыі:

У апошні час высветлілася, што ніякіх доказаў віны Ф. Каплан, якая быццам страляла ў Леніна і прызналася ў гэтым, у бальшавікоў не было. Ленінцам не патрэбны былі доказы. Ім, магчыма, патрэбна было абгрунтаванне «бязлітаснага масавага тэрору», які яны ад імя рабочага класа распачалі яшчэ да замаху на У. Леніна.

Выдавецкая суполка «Полацкае ляда» прапануе

Алесь Аркуш, Павал Бурдыка «ТАЙНІЦА», зборнік вершаў—20 р.
Юры Гумянюк «ВОДАР ЦЕЛА», зборнік вершаў—20 р.
Ігар Сідарук «ЧОРНАБЕЛ», зборнік вершаў—20 р.
«КСЭРАКС БЕЛАРУСКІ» № 2, літаратурны альманах—30 р.
«КСЭРАКС БЕЛАРУСКІ» № 3, літаратурны альманах—35 р.
«МАЛАДАЯ БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗІЯ», набор фотапартрэтаў—60 р.

Адрас для замоваў і грашовых пераказаў: 211440, Наваполацак, п/с 36, А. Козіку.

Беларускі друк—да вашых паслуг!

У выданні—тры газеты

Так, так. У газеце магілёўскіх дэмакратаў «Ратуша» вы зможаце знайсці яшчэ дзве іншыя газеты. Якія? **Пра гэта можна даведацца,зрабіўшы падпіску на «Ратушу».** Для гэтага трэба пералічыць адвольную суму грошай на разліковы рахунак № 700425 у «Камерцыя-банку» г. Магілёва, код 729.
Адрас рэдакцыі: г. Магілёў, Палац Саветаў, п. 650, а/с 138; Тэл. 25-64-73.

Рэпертуар Беларускага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа

3 сакавіка «Касатка»
4 сакавіка «Залёты»
5 сакавіка «Залёты»
6 сакавіка «Салгалі Богу, салгалі»
7 сакавіка—«Хачу здымацца ў кіно»
Пачатак вечаровых спектакляў а 19 гадз.
Даведкі па тэл.: **36-06-80, 36-00-43.**

Вясёлы глобус

—Скажы, Франц, калі сямейнае жыццё ідэальнае?
—Тады, калі муж глухі, а жонка сляпая.

***

Ён ды яна лічыліся ідэальнаю параю: аніякіх спрэчак, ніякіх рэзкіх слоў між імі.
—Слухай, як гэта табе ўдаецца?—спыталіся ў мужа ягоныя прыяцелі.
—Вельмі проста. Мы дамовіліся з ёю так: ранкам яна робіць усё, што ёй уздумаецца, а пасля абеда я раблю ўсё, што ёй захочацца.

Падзяка

Рэдакцыя шчыра ўдзячна спадарыні Ганне Энгелькінг (Польшча) за ахвяраванне пяці тысячаў рублёў на патрэбы рэдакцыі.

Праграма мастацкіх фільмаў на рэшту тэлетыдня

СЕРАДА,
3 сакавіка
Беларускае тэлебачанне
9.30, 21.35. «Мачаха».
11.05. «Жаніцьба Бальзамінава».
14.10. «Грамадзянін Пішчык».
Канал «Астанкіна».
8.40, 17.50. «Рака хлусні». 11-я серыя.
12.25. «Свая зямля».
Канал «Расія»
11.10. «На вайне, як на вайне».
19.25. «Санта-Барбара».
Санкт-Пецярбургскае тэлебачанне
8.05. «Мая другая мама».
15.10. «Бронзавая птушка». 3-я серыя.

ЧАЦВЕР,
4 сакавіка
Беларускае тэлебачанне
9.25, 21.35. «Мачаха».
11.40. «Я ў поўным парадку».
14.10. «Бывай, стары цырк».
Канал «Астанкіна»
8.20, 17.45. «Рака хлусні». 12-я серыя.
13.00. «Даміно».
21.10. «Прыходзьце заўтра!»
Канал «Расія»
11.00, 19.25. «Санта-Барбара».
Санкт-Пецярбургскае тэлебачанне
8.10, 10.05, 22.30. «Транзіт».
15.10. «Апошняе лета дзяцінства». 1-я серыя.
21.00. «Мая другая мама».

ПЯТНІЦА,
5 сакавіка
Беларускае тэлебачанне
9.30. «Мачаха».
11.15—«Выкраданне чарадзея».
14.10—«Вяртанне Хаджы Насрэдзіна».
21.35. «Шукальнікі шчасця».
Канал «Астанкіна»
8.20, 15.20. «Бабуля для ўсіх».
20.55. «Паўшы анёл».
Канал «Расія»
11.05—«Санта-Барбара».
17.00. «Сасланы на планету Зямля». 1-я серыя.
19.25. «Халоднае лета пяцьдзесят трэцяга».
Санкт-Пецярбургскае тэлебачанне
8.05. «Мая другая мама».
12.40. «Дваццаць дзён без вайны».
15.10. «Апошняе лета дзяцінства». 2-я серыя.
1.25. «Рабунак апоўначы».

СУБОТА,
6 сакавіка
Беларускае тэлебачанне
8.35. «Шукальнікі шчасця».
14.35. «Дзесяць гадоў без права перапіскі».
21.35. «Адзіночка» (Францыя).
Канал Астанкіна
18.50. «Агонь па сваіх» (ЗША).
20.40. «Каралеўская лаўка VII» (ЗША).
Канал «Расія»
0.15. «Маналог».
Санкт-Пецярбургскае тэлебачанне
15.05. «Апошняе лета дзяцінства». 3-я серыя.
20.45. «Мая другая мама».

НЯДЗЕЛЯ,
7 сакавіка
Беларускае тэлебачанне
9.50. «Мачаха».
21.05. «Атлантык-Сіці» (Канада—Францыя).
Канал «Астанкіна»
11.10. «Прыгоды чорнага Прыгажуна».
19.05. «Утаймаванне свавольніка» (Італія).
Канал «Расія»
19.25. «Рой Арбісан і сябры».
Санкт-Пецярбургскае тэлебачанне
16.40. «Выйсці замуж за капітана».

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор ды дакладнасць пададзеных фактаў, цытатаў, гаспадарча-статыстычных даных, уласных імёнаў, геаграфічных назваў і іншых звестак. А таксама за тое, што ў матэрыялах пададзены звесткі, якія з'яўляюцца дзяржаўнай ці спецыяльна ахоўваемай законам таямніцай.

Рэдакцыя можа апублікаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункт гледжання аўтара.

Пры передруку спасылка на «Выбар» абавязковая.

Рукапісы не вяртаюцца й не рэцэнзуюцца.

Бягучы рахунак рэдакцыі № 200700962 у Віцебскім камерцыйным банку (Віцкамбанк). Код (МФО) банка 150801701.

Газета набраная і надрукаваная афсетным спосабам у Віцебскай узбуйненай друкарні імя Камінтэрна: г. Віцебск, вул. Шчарбакова-Набярэжная, 6.

Паліграфісты:
В. Карунас, Т. Халеева, Л. Драздова, А. Каспаровіч, М. Аджанс, Б. Платоўскі.

Нумар падпісаны да друку 2.03.93 г. у 17.15.
Наклад 1500 экз.

Цана 3 руб.